

מדוע מקישים על עץ נגד עין הרע?

גבי, תל אביב

גבי היקו
הפיקה נמרצת על משהו שעיני מעץ נחוגה לא רק נגד עין רעה, כלומר נגד קנאתם של הבריות, אלא גם ואפילו בעיקר נגד כעסם של אלים, את דמיונם של הדופקים. מדוע אלים צריכים לקנא? לא לגמרי ברור, אך זו סוג של מוסכמה חברתית: אם טוב לך ואתה מעז להרים את הראש, מישוה מגובה כבר ידאג להוריד לך אותו.

המשחק של חיפוש משהו עשוי עץ לנקושו בו מסיח את הדעת ומשרה רושם שהבעיה בטיפול. ומאחר שהבעיה היחידה היא הפחד עצמו, אפשר אפילו לומר שזה עובד

בעצם זו פסיכולוגיה פשוטה. כרגע שאתה מביין כמה טוב לך עולה כך הפחד שזה לא יימשך לנצח. וזה פחד מר צדק להלוטין! שום דבר לא נמשך לנצח ושום דבר שתעשה לא ישנה את זה. אתה יכול או להתנהג בברנות ולקבל את הגורל הבלתי נמנע, או להתנהג כמו ילד קטן ולעשות משהו סתמי רק כדי להרגיש שעיני שית משהו. ורוב האנשים מעדיפים להתנהג כמו ילדים קטנים. זה יותר כיף. כך קיבלנו משחק נאה. כרגע שהפחד מתעורר מחפשים משהו עשוי עץ ונקושים בו. לעתים נדרשת התרועועות קלה או אפילו חשיבה יצירתית וראיתי פעם מישוה מקיש

על גפרור, ובכל מקרה המשחק מסיח את הדעת ומשרה רושם שהבעיה בטיפול. ומאחר שהבעיה היחידה שאפשר לטפל בה היא הפחד עצמו, אפשר אפילו לומר שזה עובד.

האזכור המוקדם ביותר הצלחתי למצוא למנהג הזה הוא בן כ-150 שנה בסך הכל, ברבעון האנגלי הוותיק "Notes & Queries". המחבר מציין מפורשות שבאנגליה לא שגור הביטוי "טאץ' ווד" כמקביל לילה ל"ספרטסטרטורגריעין הרע" שמצוי בשפות אחרות, ומכאן אפשר ללמוד שבני אותה תקופה כבר נקשו על עץ, אך המנהג טרם היה נפוץ דיו כדי להפוך לביטוי שכבש את המערב בסערה תוך כמה עשורים. אז למה דווקא הקשה על עץ? כל נוקש וסיבותיו הוא. דופקים נוצרים טוענים שזה קשור לעץ הצלב של ישו או לתליון הצלב שהצלבנים שפשו בצר להם, ואילו דרופקים יודעים טוענים שהכל התחיל בומן

הרדיפות, כשהם השתמשו בנקישות סודיות על גבי דלתות שהיו עשויות עץ. וככה לקחנו קרדיט גם על האמונה הטפלה וגם על הנקישה הסודית. אך אין שום סימן שהמנהג הזה נפוץ יותר בקרב יהודים. או נוצרים.

דופקים אחרים טוענים שהם מבריחים רוחות שמתגוררות בעצים, או שהם משמחים אותן בדריקותיהם, או מחרישים את אוזניהן לבל ישמעו את הנאמר. חלקם טוענים שהם מנסים לבלבל את הגורל, כאילו הם לא התכוונו לומר שהילד שלהם יפה ובריא אלא שהעץ יפה ובריא, ואם יקרה משהו רע הוא יקרה לעץ ולא לילד.

אבל הסיבה הכי נפוצה לכך שאנשים דופקים על עץ נגד מול ביש היא שהם ראו אנשים אחרים עושים את זה. ככה זה עם אמרינות טפלות. הן אינן זקוקות לסיבה טובה כדי להתפשט, רק להודמנות.

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@callist.co.il

איך האבולוציה יצרה את המוסר?

מתברר שבטבע רק החזק, ההגון והנדיב שורד

חילוני העולם הנאור מקבלים את תיאוריית האבולוציה כהסיכוי בר דרך שבה החיים התפתחו. היא אחד מעמודי התווך של המדע המודרני ומשמשת השראה גם לדיסציפלינות אחרות, כגון פסיכולוגיה, כלכלה ואפילו ניהול, שמשתמשות בעוד ועוד משפטי האבולוציה, החל ב"הישרדות החזק" וכלה ב"רנ"א" של ארגונים ורמיים.

היצורים החיים תלויים זה בזה, ותמיד רוצים לקחת מהזולת יותר משייאלצו לחת האבולוציה היא התהליך שבו שרדו ושגשגו אלה שלמדו שהדדיות גם עוזרת לקבל מוניטין שמסייע לקבל יותר

קעת חוקר האבולוציה
כיר מרטין נובאק ועורך המגזין "New Scientist" רוג'ר הייפילד מוציאים ספר חדש שמאיר באבולוציה וזוית שלא היתה מוכרת עד כה. בעוד שהכל מכירים את עקרונות התחרות על המשאבים וההתייחסות דרך מוטציות, נובאק והייפילד מצייעים מרכיב שלישי במכניקה של התפתחות החיים: היפוכה של התחרות, שיתוף הפעולה, ההוגנות וההקרבה הם מראים שמלחמת המינים יצרה את המורס והנדיבות בצד מנגנוני ה"כל דאלים גבר" המוכרים.

נובאק הוא מהמכובדים ביותר מוערכים בשמי המדע המודרני. הוא בעל תוארי פרופסור בבילולוגיה ובמתמטיקה, ומשמש ראש הקתדרה לדינמיקות האבולוציה

הואוים להמישה צרכים בסיסיים, המישה דברים שמי שמשיג אותם ייטיב לשרוד מרעיו. האחד מכונה "הרדיות ישירה", בניסיון לקבל מהזולת יותר. היצורים החיים תלויים זה בזה, ולכולם נמצאים במי עין משחק גדול של "דילמת האסיר". כל אחד רוצה לקבל יותר ולתת פחות, אבל אלה שלמדו שכדי לקבל צריך לתת הם שהיטיבו לשרוד ולשגשג, ועודם מיטיבים. השני הוא "הרדיות עקיפה", ובמילים פשוטות יותר, מוניטין. מאחורי הנוהג של "שלח לחמך על פני המים" עומדת הצניייה ההישרדותית שכבות סיוע שתגיש כמה פעמים לזולת, רבים יותר ייאותרו לסייע לך. את השלישי נובאק והייפילד מכנים "משחקי מרחב", ובשפה פשוטה, ההישרדות המשופרת והשגשוג של מי שמצטרפים לרשתות וקהילות. הרביעי הוא "ברירה קבוצית" - אותן מלחמות עתיקות בין שבטים ונבים, שאילצו את הדומים זה לזה לשתף פעולה והביאו ועודם מביאים להיכחדות הבודדים והמינפוטיות והרווח שמתקבל מסיוע לקרובים ולדומים לך על פני סיוע לזרים. מי שמצטיינים בכל אלה שורדים. לא רק לאורך הדורות, אלא גם ביומים. שיתוף פעולה, אמריים נובאק והייפילד, הוא הרגל השלישית של האבולוציה, לצד התחרות והמוטציות. ויש הרבה אפימימות בהשקפה הזאת על מלחמת המינים: הגן שלנו אולי אנכרי, אך טבעוה בו כמיהה להצליח ביחד.

חופי רפאלי הוא ראש מרכז שגיא ובית הספר לניהול באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

להתעדכן 36 37

1

הרהור: גולף ומשמעות החיים

רגע לפני עליית העונה השמינית של סדרת המופת "תרגיע", הכוכב שלה ואבי "סיינפלד" לארי דיוויד כתב ל"ניו יורקר" על הרגע שבו הפנים סוף סוף את התובנה האימה מכולן: הוא לעולם לא יהיה שחקן גולף מוצלח. כיוון שהגולף חופס חלק מהותי בחייו של דיוויד, וכיוון שמדובר באדם מצויק כל כך, מדובר בקריאת חובה גם למי שלא חבט מימי כבודו הממזרי הזה.

<http://is.gd/IQIUje>

פז נמלודס, את. יום. אר. עיתונות

טלוויזיה: איש נושר כלב

בסיסקום החדש "יוילפרד" אלייזה ווד מגלם צעיר בעל נשיות התאבדות. יום אחד השכנה שלו מבקשת ממנו לשמור על הכלב שלה, ווילפרד. ריאן המום כשהוא מגלה שמדובר למעשה בגבר אוסטרי מבוגר המחופש לכלב. "יוילפרד" רצה במשך שתי עונות במולדתה אוסטריה, ומי שעומד מאחורי הגרסה האמריקאית הוא דיוויד צוקרמן, מיצירי "איש משפחה".

<http://is.gd/yWpiSG>

סטיל: ארנק לשטרות בלבד

ארנק השטרות המתקפל הזה מבית Leffot הופך את כיסי המכססים והחולצה לאזור נעים ומסודר יותר. הוא עושה את זה באלגנטיות, עם כנפיים מתקפלות מעור שמחבקות את השטרות בהרבה אהבה. 120 דולר אוכלין יותר יקר ממהדק מתכת, אבל גם יותר הולם אנשים מתורבתים.

<http://is.gd/HbNAgD>

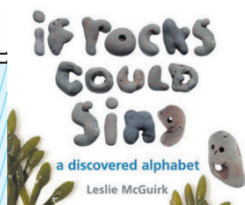
4

חתנה: חבר מקרטון

Paper Punk הוא קיט להרכבת דגמי קרטון שבולטים ברוח השבבות שהקנתה להם המעצבת גרייס הוורן. הסדרה הראשונית כוללת רובוט, כלכלה ומכונית עתידית - כולם משופעים דוגמאות גיאומטריות מקושקות. חתנה מושלמת לסטודנטים לעיצוב ודומיה. מ. 20 דולר.

<http://is.gd/n6bL9s>

5

חינוך: אבנים דוברות אנגלית

"If Rocks Could Sing" הוא ספר ללימוד ה"ABC" תוצר של עבודת ליקוט ארוכה ומאומצת. המחברת והאוצרת לסלי מקגוריק טוענת שכל האבנים המצולמות בספר ומייצגות את אותיות האלפבית האנגלי, אך נמצאו כך, בצורתם המקורית, בחוף הים שליד ביחה. גיאולוגים וילדיהם יתחוו על זה, ואולי גם אתם. 11 דולר מאמזון.

<http://is.gd/g0YePK>

משחק: פשוט וסבוך

Match Panic הוא משחק איום ונורא לאיפון, שמציג באור מגוחך את המוגבלות המטרידה של המוח האנושי. החוקים: דמויות שונות מגיעות מהצפון בשורה, והמטרה היא לנווט אותן ליעדן - שמאלה או ימינה. ברגע שמספר הדמויות עולה על 2, זה נעשה קשה מנשוא, לפחות לאנשים מבוגרים. העיצוב כיפי ביותר, והמחיר 0.99 דולר.

<http://is.gd/8tvoTK>

7

בידור ביתי: שלטי הדור הבא

חברת Bose משיקה מערכת קולנוע ביתית בשם VideoWave, שמבטיחה צליל עשיר אף שהרמקולים שלה מוסתרים במסך. אבל הכיב המעניין בה הוא השלט, שכולל רק את כפתורי ההדלקה, הולכים והופופ. שאר הפעולות נעשות דרך ממשק המסך, באמצעות משטח מגע בשלט. 6,000 דולר בארה"ב, בקרוב בישראל.

<http://is.gd/U0SMzf>

6

